

قوام برکنار و مصدق دوباره نخست‌وزیر شد

۳۰ تیر؛ روز پیروزی خواسته مردم

مصدق در ۲۵ تیرماه ۱۳۳۱ خطاب به شاه بود. آن هنگام قوام‌السلطنه می‌خواست برای بار پنجم لباس نخست‌وزیری، بر تن کند. بازگر داندن قوام به سیاست از مصلحت‌اندیشی شاه‌بودنه‌اشیاق شاهانه؛ ولی دولت مصلحت، دولت مستعجل بود و دوام آن البته پنج روزم.از شهر خبر حمله به خانه احمد قوام به گوش می‌رسید. پیش‌تر نیز به خانه او هجوم برده بودند؛ چهار بار و هربار همه دارایی‌ها و اسنادش را برده بودند.

قوام درست سه روز قبل در اعلامیه‌ای نوشته بود: «من با اتکا به شما و نمایندگان شما این مقام را قبول کرده‌ام و هدف نهایی‌ام رفاه و سعادت شمامست. سوگند یاد می‌کنم که شما را خوشبخت خواهم کرد. بگذارید من با فراغ‌بال شروع به کار کنم. وای به حال کسانی که در اقدامات مصلحانه من اخلال کنند و در راهی که پیش دارم مانع پتراشند یا نظم عمومی را برهم بزنند. این گونه آشوبگران با شدیدترین عکس‌العمل از طرف من روبه‌رو خواهند شد و چنان که در گذشته

لیلا ابراهیمان/صبح روز سی‌ام تیر، احمد قوام، آماده نشیدن خبرهای خوب بود؛ اما خبرها چیزی نبود جز فریاد بلند «مرده یاد قوام». با صدای «مرده یاد قوام»، بار دیگر این مصدق بود که به کاخ نخست‌وزیری دعوت می‌شد. بخش مهمی از مردم شهر با هم همصدا شده بودند تا قوام ۷۷ساله را رسوا کنند؛ آن هم در پنجمین دوره دولتش. دیوارهای شهر پر بود از شعار «یا سرگک یا مصدق!» و گلوها پر از مرگ بر قوام. قوام به جای وزیر مالیه سابقش، دکتر مصدق بر صدارت نشسته بود.

بعد از گذشت یک سال و چهارماه از به ثمر نشستن نهضت ملی نفت ایران، یک سال و دو ماه از نخست‌وزیری مصدق و چند ماه از پیروزی او در شورای امنیت؛ مصدق به‌دنبال افزایش اختیارات نخست‌وزیری بود و دقتی با مخالفت شاه رو به رو شد، برای همین استعفا داد: «بهرتر آن است که دولت آینده را کسی تشکیل دهد که کاملاً مورد اعتماد باشد و بتواند منویات شاهانه را اجرا کند.» این بخشی از متن استعفانامه دکتر محمد

بریده خبریده

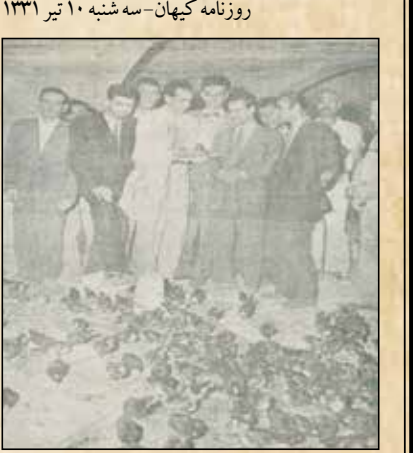
تهیه و تنظیم: حسن مجیدی

هر کشاورز ایرانی می تواند تا ۱۲ جوجه امریکایی داشته باشد

آخرین پادتی جوجه های برنامه اصل چهارم به تهران رسید

هفته گذشته آخرین پارتی از ۷۵۰۰۰۰ هزار جوجه ای که برنامه اصل چهارم در نظر داشت در سال ۱۹۵۲ وارد ایران کند، وارد فرودگاه مهر آباد شد. تعداد جوجه های پارتی اخیر ۷۲۸ ۲۷۸ است و این جوجه ها یکصد و شش ساعت در راه بودند و فقط در قاهره طبق اظهارات مستر ویلیام وارن یکبار به آنها غذا داده شده است.

هر یک از کشاورزان تادوازده جوجه امریکایی می توانند دریافت دارند و بیش از آن تعداد ممکن نیست. در مقابل هر جوجه دریافتی باید یک جوجه بومی بدهند. مستر ویلیام وارن رئیس برنامه اصل چهارم اظهار داشت که چون مرغداری یک فعالیت دامنه داری در ایران است و تقریباً کلیه کشاورزان و ساکنین دهات، خواه برای مصرف خود و خواه برای فروش، تعدادی مرغ و خروس نگهداری می کنند، برنامه اصل چهارم اصلاح نژاد مرغ و خروس را مقدم بر اقدامات دیگر قرار داد تا فوایدی که از این راه عاید می شود نصیب اکثریت ساکنین ایران باشد و علاوه بر درآمد کشاورزان از محل فروش مرغ و خروس، تأثیر زیادی در اقتصاد خانواده گی آنها دارد.

روز شمار

گردآوری: محمد گرشاسبی

۶ فروردین

دکتر قاسم غنی از رجال دانشمند، مؤلف و مترجم اندیشمند در ۵۹ سالگی دار فانی را وداع گفت.

۱۰ فروردین

در تهران برای مدت یک ماه حکومت نظامی اعلام شد و سرلشکر مهدقلی علوی مقدم فرماندار نظامی شد.

۱۱ اردیبهشت

آرامگاه سعدی در شیراز طی مراسمی با حضور شاه و همسرش ثریا اسفندیاری، افتتاح شد. ساخت آرامگاه از ۱۳۲۷ آغاز شده بود.

۱۲ تیر

چاه نفت قم در عمق ۲۲۸۸ متری به نفت رسید و بهره‌برداری از آن آغاز شد.

۱۳ اردیبهشت

دولت انگلستان طی یادداشتی به دولت ایران هشدار داد که بحرین تحت الحمايه انگلستان است.

۱۹ تیر

شاه فرمان مجدد نخست‌وزیری مصدق را صادر کرد.

۲۵ تیر

مصدق نخست‌وزیر از شاه خواست حق تعیین وزیر جنگ، رئیس ستاد ارتش و فرماندهی سه گانه نیروهای مسلح را به وی واگذار کند. شاه درخواست مصدق را نپذیرفت و مصدق استعفا کرد.

۳۱ تیر

کابینه دوم دکتر محمد مصدق تشکیل شد. این کابینه تا روز کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ دوام داشت.

۱۰ مرداد

به دستور مصدق، اشرف پهلوی خواهر شاه ایران را ترک کرد.

۱۲ مرداد

لایحه ضبط اموال احمد قوام به این شرح تصویب شد: «چون احمد قوام یکی از عوامل مؤثر در قتل و فجایع روز ۳۰ تیرماه می‌باشد مقصد فی الارض شناخته شد. از این‌رو علاوه بر تعقیب و مجازات قانونی به موجب این قانون کلیه اموال و دارایی منقول و غیر منقول احمد قوام از ملکیت او خارج می‌شود.»

گفت و گو با بلخند

خلیل طهماسبی: پس از آزادی ، باز مشغول نجاری خواهم شد

خلیل طهماسبی عضو گروه فدائیان اسلام، روز چهارشنبه ۱۶ اسفند ۱۳۲۹ و در پی مخالفت‌های آیت الله کاشانی و نواب صفوی با حاج علی رزم‌آرا نخست‌وزیر، این مخالف ملی شدن صنعت نفت را در مجلس طرح می‌رزا و محمد فیض قعی در سجد شاه ترور کرد. روز پنجشنبه ۱۶ مرداد ۱۳۳۱ مجلس شورای ملی ماده واحده‌ای به امضای عده‌ای از نمایندگان را به تصویب رساند: «چون خیانت حاج علی

رزم‌آرا بر ملت ایران ثابت گردیده هرگاه قاتل او استاد خلیل طهماسبی باشد به موجب این قانون مورد عفو قرار می‌گیرد و آزاد می‌شود.»

روزنامه کیهان قبل از آزادی او که در روز ۲۴ آبان ۱۳۳۱ اتفاق افتاد، گفت و گویی با ضارب حاج علی رزم آرا کرده است:

«ظرف دو روز اخیر پس از تصویب لایحه آزادی خلیل طهماسبی، عده زیادی

در زندان به وی مراجعه کرده و به او تبریک می‌گویند.

خبرنگار ما که امروز طهماسبی را در بازداشتگاه کاخ دادگستری ملاقات نموده اظهار می‌دارد، خلیل طهماسبی امروز هم مانند همیشه لبخندی در کنار لب داشت و با تسبیح خود بازی می‌کرد و آهسته دعا می‌خواند. او در جواب خبرنگار ما گفت: اقدام اخیر مجلس برای آزادی من آنقدر تأثیری در من ننموده زیرا از روز اول جان خود را پیش فروش کرده بودیم ولی نظر و مصلحت این بود که باز به بتوانیم آنچه وظیفه یک فرد انسانی است به جامعه خدمت کنیم. من برای پشتیبانی از دولت ملی حاضر و مقاصد ملت ایران جهت شروع اصلاحات حقیقی از فدا نمودن جان دریغ ندارم.

دستگاه عدالت و قضایی ما خوب کار نمی‌کرد و نمی‌توانست کسانی از قبیل رزم‌آرا را به مجازات برساند و چون خیانت او بر من محرز و ثابت بود برای برداشتن این سنگ عظیم از جلوی پای ملت، من تصمیم گرفتم و خوشبختانه او به دیار عدم فرستاده شد.

خلیل طهماسبی از طرز رفتار کلیه مأمورین و رئیس بازداشتگاه اظهار رضایت نمود و گفت من از بودن در زندان گله ندارم. من این سعادت را نداشته‌ام که در راه اجرای احکام خدا کشته شوم و اکنون که چنین پیش آمده خوشحتم و پس از خارج شدن از زندان به کسب قبلی خود، نجاری ادامه خواهم داد و از زور بازوی خود زندگی خواهم کرد.»

روزنامه کیهان – یکشنبه ۱۹ مرداد ۱۳۳۱

رپرت

نطق تاریخی دکتر مصدق در دادگاه لاهه

دفاع از حقانیت یک ملت

طرح ملی شدن صنعت نفت ایران در ۱۷ اسفند ۱۳۲۹ به صحن علنی مجلس شورای ملی ارائه و در روز ۲۴ اسفند تصویب و با تأیید مجلس سنا در روز ۲۹ اسفند، شرکت سابق نفت ایران و انگلیس خلع ید و صنعت نفت ایران ملی اعلام شد. پس از آن قانونی ۹ ماده‌ای برای اجرای آن تصویب شد که بر طبق آن باید از شرکت نفت انگلیس و تشکیل‌تش که در تمام مؤسسات نفت حاکم بودند خلع ید شود. دولت انگلستان بشدت با این اقدام ایران مخالفت کرد. پس از آنکه عملیات نظامی آنها در فروردین ۱۳۳۰ با شکست روبه‌رو شد، نفت ایران تحریم شد تا دولت مصدق به بن‌بست برسد. اما تحریم نیز به شکست انجامید و دولت بریتانیا در آخرین گزینه خود برای دستیابی به منافع استعماری اش به دادگاه لاهه شکایت برد. دولت ایران به ریاست د کتر محمد مصدق و هیاتی متشکل از عبدالله معظمی، علی شایگان، اللهیار صالح، حسین مکی و ناصر قلی اردلان (از مجلس شورای ملی)، مر ترضی قلی بیات، احمد متین دفتری، محمد سروری، ابوالقاسم نجم و صادق شفق (از مجلس سنا)، محمد علی وارسته وزیر دارایی و کاظم حبیبی، مشاور نخست‌وزیر در روز ۱۹ خرداد ۱۳۳۱ برابر با نهم ژوئن ۱۹۵۲ در دادگاه بین‌المللی لاهه حضور یافت تا در دفاع از حاکمیت ملی و حقوق مردم ایران سخن بگوید. مصدق در یک سخنرانی هفتاد دقیقه‌ای کار را به جایی کشاند که در روز ۳۱ تیر ۱۳۳۱ دادگاه لاهه در جریان اختلاف میان ایران با انگلستان درباره پرونده ملی شدن صنعت نفت، به حقانیت ایران رای داد.

■ آقای رئیس، آقایان قضات

... در نزد ما ایرانیان، تشویش جلوگیری از هر گونه عملی که در حکم مداخله در صلاحیت ملی باشد، شدیدتر از سایر ملل است و علت هم این است که ما ملل شرق، سالیان دراز مزه تلخ مؤسسات اختصاصی و استثنایی را که صرفاً به منظور تأمین بیگانگان به وجود آمده بوده، چشیده و به چشم خود دیده ایم که کشور ما میدان رقابت سیاست های استعماری بوده و ضمناً پی برده ایم که متأسفانه به رغم آن همه امید و آرزو، جامعه ملل و سازمان ملل متحد نتوانسته اند به این وضع اسفناک که شرکت سابق نفت ایران و انگلیس در پنجاه سال اخیر مظهر برجسته آن بود، خاتمه دهند. ملت ایران... در یک جنبش مردانه، با ملی ساختن صنایع نفت و قبول اصل پرداخت غرامات، یک باره به سلطه بیگانگان خاتمه داد. در آن موقع، دولت انگلیس به یک سلسله عملیات تهدید و ارباب متوسل شد. چتر بازان خود را به مجاورت سرحدات ایران و ناوهای جنگی را به نزدیکی آب های ساحلی ما فرستاد. سپس دست به کار محاصره اقتصادی شد و خواست این منظور را با فشار اقتصادی و توقیف ارزهایی که در انگلستان داشتیم، عملی سازد... در پایان چون از این فعالیت های شوم نتیجه ای به دست نیامورد، قیافه مظلومه به خود گرفت و به دستگاه‌های ملل متحد از قبیل دیوان بین‌المللی داد گستری و شورای امنیت شکایت نمود.

...ایران هیچ وقت نتوانست نه اقلامی را که در ترازنامه شرکت منظور شده بود، بررسی کند و نه از میزان و قیمت نفتی که به ثمن بخش یا حتی به رایگان به بحره انگلیس فروخته می‌شد، اطلاع حاصل نماید و همچنین منفعاتی را که از راه انحصار حمل و نقل دریایی و معاف ساختن کالاهای وارده به ایران از پرداخت حقوق گمرکی که اقتصاد انگلیس رسیده بود، نمی‌توانست تشخیص دهد. چنانچه ارقام ترازنامه شرکت را حجت بدانیم، باز ملاحظه می‌کنیم که مثلاً طی سال ۱۹۴۸ از ۶۱ میلیون لیره عواید خالص شرکت، دولت ایران از جمیع جهات فقط ۹ میلیون لیره دریافت کرده، در صورتی که تنها از بابت مالیات بسر در آمد ۲۸ میلیون لیره عاید خزانه انگلستان شده است. علاوه بر خسارات مزبور، کار گران و مستخدمین ایرانی همیشه در مقابل کارمندان خارجی خفیف و در وضع نامساعدی بودند. دهها هزار کارگر ایرانی را در مساکنی که بیش‌تر به آغل حیوانات شبیه بود، جامی دادند و ایرانیان را همواره از ترس آن که مبادا روزی برای اداره آن دستگاه آماده شود، از کلیه کارهای فنی بر کنار نگاه می‌داشتند... اصل ملی کردن از حقوق مسلمه هر ملتی است که تاکنون بسیاری از دول شرق و غرب از آن استفاده نموده اند. اصرار و ادعای انگلستان به این که ما را اسیر قرارداد خصوصی کند، آن هم قراردادی که در بی اعتباری آن شک و تردید نیست، جای بسی تعجب است چه علاوه بر این که ایران حاضر به پرداخت غرامات شده، دولت انگلیس هم ملی شدن صنایع نفت را در یک سند رسمی که به «فرمول هریمن» معروف شده و متن آن به استحضار دیوان رسیده است، شناخته و مطابق این سند دولت انگلستان به نام خود و به و کالت از طرف شرکت اصل ملی شدن را که مطابق قانون تمام عملیات اکتشاف، استخراج و بهره برداری باید در دست دولت ایران باشد، شناخته شد... تصمیم ملی شدن صنعت نفت، نتیجه اراده سیاسی یک ملت مستقل و آزاد است. تمنا دارم به این نکته توجه فرمایید که درخواست ما از شما این است که به اتکاب این مقررات مشور ملل متحد، از دخالت در موضوع خودداری فرمایید...

سالنامه جهان امروز – سال ۱۳۳۱

۲۳ شهریور

آیت‌الله سیدابوالقاسم کاشانی از سفر حج به تهران بازگشت. خیابان‌های مسیر عبور آیت‌الله با طاق نصرت و آذین بندی، تزئین شده بود.

۷ شهریور

آیت‌الله سیدمحمدتقی خوانساری از مراجع مجاهد و ضد استعماری عصر پهلوی در همدان درگذشت.